

”ATT INTE VETA ÄR DÅLIGT. ATT INTE VILJA VETA ÄR SÄMRE”.

Ett Afrikanskt ordspråk
(Gärdenfors, 2010, s.86)

En kvalitativ studie om motivation.

Författare : Annika Styhr och Therese Lindbom

Examensarbete inom kunskapsområdet
pedagogik på grundnivå

Handledare: Gunilla Granath

Termin och år: VT13

Examinator: Kamran Namdar



MÄLARDALENS HÖGSKOLA
ESKILSTUNA VÄSTERÅS

Examensarbete på
grundnivå
15 högskolepoäng

SAMMANFATTNING

Annika Styhr
Therese Lindbom

Årtal: 2013

Antal sidor: 31

I detta examensarbete presenterar vi vår kvalitativa studie kring fenomenet motivation och motivationsarbete i skolan utifrån ett lärarperspektiv. Fokus i studien är vad verksamma lärare lägger i begreppet motivation samt hur det kan gestaltas i praktiken. Metoden vi har använt oss av är observationer på två olika skolor, i fyra olika klasser och intervjuer av fyra lärare. Resultatet visar att begreppet motivation är diffust och tolkningsbart samt att lärare ofta tar till olika slags artefakter för att skapa motivation och lustfyllda lärandesituationer i klassrummet.

Nyckelord: Motivation, motivator, lustfyllt lärande, intresse, bedömning, belöning

Förord

I denna studie ville vi få en djupare förståelse kring skolans motivationsarbete, vilket vi anser oss ha fått och att det kommer följa med oss när vi nu ska träda in i vår nya yrkesroll. Vi vill därför passa på att utdela ett stort tack till alla lärare på Mälardalens högskola, samt handledare och elever som vi har stött på under vår studietid. Ett speciellt tack till vår handledare Gunilla Granath som har stöttat och gett oss konstruktiv kritik och feedback under processens gång. Vi vill även passa på att tacka våra familjer och underbara barn för det tålamod och stöd de har gett oss. Men framförallt vill vi passa på att tacka varandra, för ett gott samarbete som har innefattat allt ifrån skratt till stora frågetecken.

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Syfte	1
1.2 Frågeställningar	1
1.3 Begreppsdefinition	1
2. Litteraturgenomgång	2
2.1 Begreppet motivation.....	2
2.2 John Dewey	3
2.2.1 Synliggöra barns intressevärld.....	3
2.3 Martin Hugo.....	3
2.3.1 Att möta eleverna som finns framför en och skapa en gemenskap.....	3
2.3.2 Meningsfulla möten	4
2.3.3 Syften och mål	5
2.4 Håkan Jenner	5
2.4.1 Motivationsarbetets centrala innehåll	5
2.4.2 Lusten och viljan att lära.....	6
2.5 Motivation i styrdokumentet	7
2.5.1 Det motiverande klassrummet.....	7
2.6 Hinder för elevers motivation.....	7
3. Metod.....	9
3.1 Forskningsstrategi.....	9
3.2 Datainsamlingsmetoder	9
3.3 Urval	9
3.4 Databearbetning och analysmetod	9
3.5 Etiska ställningstaganden	10
3.5.1 Informationskravet	10
3.5.2 Samtyckeskravet.....	10
3.5.3 Konfidentialitetskravet.....	10
3.5.4 Nyttjandekravet.....	10
4. Resultatpresentation	11
4.1 Anna lärare i årskurs 2.....	11
4.1.1 Intervju med Anna	11
4.2 Malin, lärare i årskurs 3	12
4.2.1 Intervju med Malin	12
Malin säger hon att motivation för henne är ett individanpassat belöningsystem.	12
4.3 Emma, lärare i årskurs 2.....	13
4.3.1 Intervju med Emma	13

4.4	Ewa, lärare i årskurs 3.....	14
4.4.1	Intervju med Ewa	15
5.	Resultatanalys och Diskussion.....	16
5.1	Metoddiskussion	16
5.2	Resultatanalys	16
5.2.1	Motivation synonymt med belöning.....	16
5.2.2	Analys av loggbokens funktion	17
5.2.3	Individanpassning och elevinflytande	17
5.2.4	Motivation som helhetstänkande eller via artefakter.....	18
5.3	Resultatdiskussion	19
5.4	Nya forskningsfrågor	20
5.5	Pedagogisk relevans	20
	Referenslista	21
	Bilaga 1 – Dubbellogg	23
	Bilaga 2 – Intervjufrågor	24
	Bilaga 3 – Missivbrev.....	25
	Bilaga 4 – Arbetsfördelning.....	26

1. Inledning

Att vara omotiverad kan enligt vår uppfattning vara bland det jobbigaste som finns. Motivation är för oss något som krävs för att vara i rörelse, mot något eller bort från något. Motivation är en stor del av vårt liv och påverkar oss ständigt. I svenska skolor och skolor runt om i världen ska motivation genomsyra verksamheten (Börjesson, 2000). Han menar att många som minns sin skoltid, uttrycker den som enformig och tråkig. Författaren poängterar att läraren har betydelse för hur vi har uppfattat vår skoltid. Vi minns de lärare som har satt en prägel på oss, med andra ord de lärare som lyckats fånga vårt intresse och stimulera oss i vårt lärande.

Vi har valt att skriva ett examensarbete om motivation för att vi har ambition i vårt kommande yrke att på ett naturligt sätt motivera alla elever vi kommer att stöta på under vårt verksamma yrkesliv. Skolverket (2003) skriver att något av det svåraste i läraryrket idag är att stimulera elevers motivation och lust att lära. Därför finner vi motivation som ett otroligt intressant ämne att studera.

Vi vill med detta examensarbete bidra till ökat intresse och förståelse för motivationens roll i elever lärande.

1.1 Syfte

Motivation är ett vedertaget begrepp inom skolverksamheten där ambitionen är att motivera eleverna. Syftet med denna studie är att undersöka hur verksamma lärare på två olika skolor i Stockholms län ser på och kommunicerar med elever kring motivation och lust att lära.

1.2 Frågeställningar

- Hur formulerar sig lärarna kring begreppet motivation och lusten att lära?
- Hur visar sig motivationsarbetet i praktiken?

Nyckelord: Motivation, lustfyllt lärande, elevers intresse, läraren som motivatör, barnperspektivet vs barns perspektiv.

1.3 Begreppsdefinition

Summativ bedömning- är ett kontrollerande sätt för att få insyn i och om eleverna uppnått kunskapsmålen. Ett exempel är prov för att testa och sätta betyg på kunskaper av olika slag.

Formativ bedömning- handlar inte om att betygsätta eleverna utan är snarare ett sätt för läraren att få en insyn i vad eleven förstår eller inte. Syftet med formativ bedömning är att läraren ska hjälpa eleven framåt i sitt kunskapsutvecklande.

(Nordgren & Odenstad, 2012)

Smartboard – en interaktiv skrivtavla.

(www.smartboard.se/produkter/smartboard)

2. Litteraturgenomgång

Vi är medvetna om att det finns ett mycket stort fält som innefattar motivationsforskning. Vi har valt att i huvudsak fördjupa oss i några få för oss relevanta studier. Vi kommer här nedan att presentera John Deweys teorier då vi anser att hans pedagogiska tankar har varit användbara i vårt arbete med motivation i teori och praktik. Vi kommer att lyfta en studie av Håkan Jenner (2004) och en av Martin Hugo (2011), men även presentera valda delar av några andra motivationsforskare.

2.1 Begreppet motivation

Begreppet motivation har Stensmo (2008) förklarat på följande sätt.

”Ordet ”motivation” kan härledas ur latinets movere, som betyder att röra sig. Motivation betecknar de processer som sätter människan i rörelse; de krafter som ger hennes beteende energi och riktning.”
(Stensmo, s. 117).

Stensmo anser att motivation är en rörelseprocess, där individen är inriktad mot ett mål.

Giota (2006) påvisar att motivation är komplext och flerdimensionellt. Hon menar att motivation är kopplat till intresse, behov, måluppfyllelse, eventuella förväntningar och så vidare. Ett flertal ord som tillsammans skapar mening och innebörd. Börjesson (2000) kopplar motivationsbegreppet till lusten att lära, vilket för honom innebär att lärandet är starkt förknippat med elevernas intresse. Vidare kopplar författaren även motivationsbegreppet till känslor. Han menar att motivationen drivs av en lust och att det därför ligger i lärarens eller motivatörens uppgift att stimulera eleverna på olika sätt för att öka denna lust.

Människan är enligt Jenner (2004) njutnings- och intressesökande och han delar motivation i tre olika faktorer. Den första faktorn är den inre motivationen – den inre drivkraften. Det som triggar människans nyfikenhet och öppnar ögonen mot den andra faktorn som är målet- belöningen. Den tredje faktorn är en ihopkoppling med den första och andra faktorn, den inre och yttre drivkraften mot belöningen eller målet. Stensmo (2008) skriver också om inre respektive yttre motivation. Med inre motivation menar han den enskilde människans behov av att uppnå sina egna behov och uppsatta mål. Den yttre motivationen styrs av omgivningen. Det kan till exempel vara en lärare som vill föra en elev mot ett specifikt mål. Den yttre motivationen kan styras mot något med hjälp av belöningar och bort från något med hjälp av bestraffningar. Stensmo skriver att belöningar kan ges i form av materiella belöningar (godis, pengar och så vidare), eller sociala belöningar (till exempel bli omtyckt eller få ett bra betyg). Bestraffning kan ges i fysiskt och psykiskt form, till exempel genom våld, hot, borttagning av något eleven gillar eller sänkt betyg/omdöme.

Giota (2006) menar att inre och yttre mål har olika mottagare:

”Elever som strävar efter lärandemål antas vara inre motiverade medan elever som strävar efter prestationsmål uppfattas som yttre motiverade”.(Giota, 2006, s. 100).

Gärdenfors (2010) skriver att lärare som har en tro på elevernas kompetenser och förmågor, stärker deras inre motivation. Lärare som är väldigt mål- och resultatnriktade motverkar ofta elevernas inre motivation genom att använda yttre belöningar. Författaren skriver vidare att han tror elever lär sig mer om utbildningen utformas efter deras intressen och motivation. Han anser inte att det är betygen som ska avgöra huruvida en elev motiveras till att studera eller inte.

2.2 John Dewey

2.2.1 Synliggöra barns intressevärld

John Deweys pedagogiska tankar speglar det som lyfter elevinflytandet i våra styrdokument. Han anser att människan är en social varelse och menar att vi redan från födseln utvecklas i samspel med människor (Dewey, 1999).

Dewey (1999) hävdade att skolans traditionella ämnesundervisning var förlegad då han menade att skolan skulle ge barnen utrymme och frihet i sin utveckling. Han förespråkade därför att ämnesundervisningen borde tas bort från skolan och istället lämna plats för samhället. Deweys filosofi och människosyn kritiserade det traditionella klassrummet med läromedelsanpassad undervisning. Han ansåg att elevernas egna behov och samspelet människor emellan blev begränsat i en sådan skolmiljö då den sociala träningen och utvecklingen blir lidande. Barnen skulle enligt Dewey föras in i samhället mot praktiskt arbete för att förbereda sig inför sitt kommande yrkesliv.

Dewey ansåg att det var av vikt att elevanpassa undervisningen utifrån elevernas behov och intresse, att skapa ett öppet klimat anpassat till eget lärande, learning by doing. Med Learning by doing menade Dewey att eleverna i interaktion med den kunskap de har ska kunna använda sig av den samt se värdet av kunskapen, att eleverna får arbeta praktiskt och lära sig av sina erfarenheter. Att eleverna undersöker, experimenterar samt provar för att finna ny samt öka befintlig kunskap ansåg han vara det mest centrala inom skolan (Dewey, 1999).

Dewey (1999) skriver om den sociala processen som pågår i skolan. För att tillgodose alla måste en lärare se till varje individ och till gruppens intresse. Läraren som vägledare i samspel med eleverna och omgivningen menar han vara lärarens viktigaste uppgift. Att som lärare ha en helhetssyn på barn var även det självklart. Elevernas enskilda intresse och behov ska enligt honom vara något som varje lärare ska utgå ifrån. Lärare bör, enligt Dewey, ha kunskap och intresse för barnens omvärld eftersom han ansåg att det var viktigt för att utveckla ett livslångt lärande. Utan kunskap om eleverna och deras omgivning hämmas eleverna i sitt lärande (Dewey, 1999).

2.3 Martin Hugo

2.3.1 Att möta eleverna som finns framför en och skapa en gemenskap

Hugo (2011) har under tre år gjort en studie bland omotiverade elever på gymnasiet. Han har samspelat med dessa elever regelbundet under tre år och under tiden följt deras utveckling och sett vad de blir motiverade av samt hur motivation ibland kan vara omotiverande. Den skolnära studien presenterar det livsnära perspektivet, att

skolan är en samlingsplats som måste vara på riktigt och meningsfull. Under de tre åren uppmärksammar han att det krävs mer än *en* bra lärare för att motivera elever.

I studien har han presenterat hur motivation bör appliceras i skolan när ingen motivation finns. Författaren inleder med att lyfta fram lärares komplexa yrkesroll inom motivationsarbetet. Han menar att det krävs mod att som lärare vara motiverande. Med mod menar han att våga möta det allra svåraste och att lärare ska stå upp för sig själv och sina elever. Lärare med mod är lärare som trots hinder, till exempel ekonomiska hinder, genomför aktiviteter trots motstånd för att tillsammans med sina elever skapa motivation. Utbildningspolitiken är motivationshämmande på så sätt att det kan finnas eventuella hinder. Lärares sociala och ekonomiska begränsningar är några av de faktorer som gör att motivation i skolan är svårt att "ge" till alla. Det måste finnas stöd från rektor, kommun och samhälle så att motivationsarbetet inte blir lidande (Hugo, 2011).

Hugo problematiserar vårt dömande och bedömande samhälle och det som skolan är format efter. Han påstår att skolan inte är till för alla. Skolan är till för de elever som följer normen och är normalpresterande eller högpresterande. De elever som inte uppfyller målen är oftast elever som anser att skolan inte är rätt plattform för dem. Författaren skriver att skolan kanske inte passar alla men att den är obligatorisk. Han anser även att elever som inte uppnår goda resultat bidrar till att skolan gör fler bedömningar och mätningar av elevers kunskaper, vilket enligt författaren inte är särskilt motiverande. Elever som inte finner skolan meningsfull påverkas negativt av att bli bedömda och mötet med skolan blir för dem meningslöst. Så snart elever kommer till skolan vet de att de ska bli bedömda. Hugo anser att meningsfullheten hos eleverna tryter när de känner sig iakttagna och bedömda. När meningsfullheten försvinner gör även motivationen det.

2.3.2 Meningsfulla möten

Lärandesituationer i skolan ska vara så att eleverna upplever skolan som något som är på riktigt. Vidare poängterar Hugo vikten av att lärare innehar en lysande didaktisk kompetens. Vilja, mod och ödmjukhet inför eleverna som ska motiveras bidrar till ett bra pedagogiskt ledarskap. Lärare och övrig skolpersonal måste klara av att skapa lärandesituationer som är meningsfulla för alla. Han menar explicit att det ställer stora krav på lärare då lärare måste nå fram till alla elever. Lärare ska möta alla elevers behov. Han menar att eleverna måste vara delaktiga i meningsskapandet och att det i sin tur medför att eleverna blir motiverade då de själva har varit med och skapat innehållet, att lärandet bäst sker i lustfyllda situationer.

Hugo betonar vikten av lärares och elevers gemensamma intressevärld där de kan uppleva saker ihop för att på så sätt bygga upp förtroendefulla relationer. Genom att lärare tillbringar mycket tid tillsammans med eleverna får de lättare att förstå elevernas olika erfarenheter, ta tillvara på och förstå elevers upplevelser i och av skolan. Dysthe (2003) betonar anpassningen av skolmiljön till eleverna som en viktig del i elevernas motivationsskapande. Miljön måste erbjuda variation och möjlighet till aktiv medverkan, lärare och elever emellan.

2.3.3 Syften och mål

Visionen är att skapa lärandesituationer för elever som läraren har framför sig. I likhet med Hugos (2011) tankar grundar sig läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Utbildningsdepartementet, Lgr11 2011), på att alla elever är kunskapssökande. Han poängterar även individanpassningen och flexibiliteten då han menar att alla elever lär sig och motiveras olika. Elever har olika mål, erfarenheter, förutsättningar och han understryker att det som förväntas av skolan är att ge en likvärdig inläring och måluppfyllelse. Han menar att om skolan ska bli motiverande för alla ska det finnas tydliga mål och delmål som eleverna kan nå inom kort. Målen ska för eleverna kännas meningsfulla och relevanta.

Gärdenfors (2010) skriver att om eleverna får vara med att påverka målen ökar deras måluppfyllelse. Som lärare behöver man hela tiden tänka på de didaktiska frågorna, vad (innehåll), när (tid/mål) och var (skolan, hemmet och så vidare). Det är även viktigt att ställa sig frågan hur. Stensmo (2008) skriver att läraren behöver tänka på målen, de måste vara tänkbara, användbara och lätta att uppfatta. Enligt Giota (2002) glömmar lärarna ofta bort att räkna med elevernas inställningar till skolans mål och syften. Ibland stämmer inte elevernas syften alls överens med läroplanen eller lärarnas syften. Forskning visar dock att uppgifter/aktiviteter som bygger på en blandning av både kort- och långsiktiga mål har lika stor effekt på elevers motivation som uppgifter/aktiviteter som endast bygger på specifika och kortsiktiga mål (Giota, 2002). Om målen är för högt uppsatta och eleven har svårt att nå dem är det läraren som har gjort fel, inte eleven menar författaren. Gärdenfors (2010) anser att det är av vikt att eleven passa utifrån elevernas känslor. Eleverna bestämmer vilken kunskap som är av nytta eller inte. Han framhåller även att elevernas känslor påverkas positivt om eleverna känner att de är medvetna i sitt lärande. Får de däremot mycket negativa känslor, så minskar deras motivation.

Hugo (2011) understryker vikten av elevers intresse, viljan att insamla kunskap och menar att inläring oftast sker intersubjektivt, mellan människor. Kunskap förverkligas genom elevers olika erfarenheter och skapas av både lärare och elever i interaktion med varandra, att ge eleverna en känsla av sammanhang och delaktighet.

Jansson, Jansson och Wågman (1997) anser i likhet med Hugo (2011) att elever kan föras mot ett visst mål på olika sätt, exempelvis genom att läraren förklarar att det är ett lärandemål. Elevernas engagemang kan öka om läraren förklarar syftet med målet. På så sätt får eleven en förståelse för vad målet har för betydelse i dennes kommande liv och författarna menar att det kan skapa en motivation hos eleven. Lärares strävan är att motivera eleverna mot mål att uppnå. Lärarna kan bland annat göra det genom att exempelvis ge eleverna en insikt i vikten och nyttan av olika kunskaper. Även Stensmo (2008) anser att för att uppnå ett gott resultat hos eleverna krävs det tydliga mål där eleverna förstår syftet. Lgr11 poängterar vikten av undervisningens tydlighet och meningsskapande. Dysthe (2003) skriver även hon att lärande och motivation skapas i relation till meningsskapandet.

2.4 Håkan Jenner

2.4.1 Motivationsarbetets centrala innehåll

Jenner (2004) har genomfört en studie kring elevers motivation och motivationsarbetet i skolan. Han har även forskat om motivation inom

behandlingshem, men vi har endast valt att fokusera på motivationsarbetet i skolan, då det är det som är relevant i vår studie.

Han anser att motivation är ett centralt begrepp inom skolan. Inom skolan är motivation särskilt riktat mot elever med svårigheter, då dessa bör uppmuntras extra och behöver mer motivation. Han skildrar både motgångar och framgångar inom motivationsarbetet och påvisar att motivation inte är motivation utan ett bra bemötande.

Han framhåller att i ett motivationsarbete är det lärarens roll att se till att elevens mål är realistiska. Läraren och eleven bör sätta upp mål som eleven har möjlighet att nå för att skapa ett gott klimat dem emellan. Att vara motivatör menar han kräver att man är en god ledare, då motivatören måste veta vem som är mottagare och att motivation är en följd av erfarenheter. Att vara motivatör anser Stensmo (2008) vara en lärare som samspelar med eleverna mot ett visst mål och syfte. Läraren som motivatör måste ha som avsikt att stödja eleverna i deras lärande. Gärdenfors (2010) skriver att läraren kan höja elevernas motivation genom att påvisa att det som lärs ut både är intressant och viktigt. Om läraren inte visar engagemang i sin roll som motivatör, kommer eleverna fort märka av detta och inte känna något behov av kunskapen läraren vill förmedla. Jenner (2004) skriver att i ett motivationsarbete krävs det att läraren vet vilka elever som står framför denne. Som motivatör bör läraren få eleverna att känna delaktighet och engagemang och tillsammans känna samhörighet i interaktion med varandra. Han påpekar detta då delaktighet inte visar sig av sig självt utan endast i samspel med andra.

2.4.2 Lusten och viljan att lära

Att ha en positiv syn på sina elever är ett måste inom motivationsarbetet, menar Jenner (2004). Motivation ska föra elever framåt och vara positiv och uppmuntrande. Lärare bör i ett motivationsarbete inte ha förutfattade meningar om eleven/eleverna. Det är inte eleven ifråga som ska ta hänsyn till läraren utan det är lärare som ska ta hänsyn till eleven/eleverna. En elev är aldrig ett problem men eleven i fråga kan ha problem av olika anledningar. Det är därför viktigt att se det unika i varje elev. Jansson, Jansson och Wågman (1997) skriver även de att lärarens roll är att inspirera eleverna till att finna lust och viljan att införskaffa sig ny kunskap. Börjesson (2000) anser att de elever som inte finner lusten och viljan att lära oftast har negativa erfarenheter från tidigare lärandesituationer. Det gäller därför att stärka eleverna i deras utveckling och inte hämma dem.

Jenner (2004) belyser även vikten av undervisningsramar, så kallade ramfaktorer. Dessa ramar ger olika förutsättningar i motivationsarbetet i skolan. Lärare är styrda av läroplanen, tid, rum, elevantal och så vidare. Dessa förutsättningar kan vara avgörande i vissa anseenden inom skolverksamheten då lärarens förutsättningar att vara en motivatör inte alltid är till lärarens fördel. Jenner påpekar att eleverna inte borde bli drabbade av lärares komplexa omständigheter. Motivationsarbetet ska vara positivt i alla bemärkelser och tillgodose eleverna, inte tvärtom.

Lärarens uppgift är att fungera som en stödperson för eleverna, en person som ska stödja och bekräfta deras värden och känslor. Alla behöver få höra att de har presterat bra, både i grupp och individuellt. I klassrummet måste alla elever fångas upp och känna att de är kompetenta (Stensmo, 2008). Ford (I Giota, 2002) menar att

det ligger i lärarens uppgift att låta elevernas tidigare erfarenheter samspela med det som ska läras in i klassrummet. Läraren och eleverna måste vara tydliga med sina förväntningar och syften med undervisningen, finns inte detta samspel kommer det enligt författaren troligt leda till att elevernas motivation minskar.

2.5 Motivation i styrdokumentet

Våra styrdokument framhåller att undervisningen i våra skolor ska vara utifrån elevernas behov och utifrån deras intressen. Lgr11 inleder varje kursplan med att motivera till ämnets betydelse samt de långsiktiga målen med undervisningen.

Stensmo (2008) anser att skolans uppdrag och mål är att skapa goda relationer och samarbete mellan elever och lärare samt att läraren tillvaratar elevernas intressen, egenskaper och förutsättningar. Jansson m.fl. (1997) framhåller att det går att koppla intressen till de flesta ämneskunskaper. Stensmo (2008) menar att kunniga lärare förstår hur viktig kopplingen mellan lust, intresse och elevernas läroprocess är. Gärdenfors (2010) skriver att läraren kan höja elevernas intresse och motivation genom att även anpassa materialet utifrån elevernas intresseområden.

Eleverna bör även vara delaktiga i planeringen för att nå deras intressevärld samt göra dem delaktiga i skolan så att de känner motivation för det som de ska lära sig. Stensmo (2008) uttrycker att planeringen inte enbart ska ske i lärolaget, utan ska även ske i och efter mötet med eleverna. Skolan ska enligt Lgr11 inkludera alla oavsett kön, etnicitet, ålder, särskilda behov och så vidare. Varje lektion bör vara anpassad till elevernas behov och till klassrumssituationen. Som lärare krävs det ibland att kunna tänka om och fånga upp elevernas intresse även om det inte riktigt blev som läraren tänkt sig (Stensmo, 2008).

2.5.1 Det motiverande klassrummet

Det krävs även en god och trygg klassrumsmiljö, där det handlar om att läraren måste anpassa undervisningen utifrån den elevgrupp denna har framför sig. Författaren anser att de elever med goda utgångspunkter ofta vill arbeta självständigt, medan eleverna med mindre goda utgångspunkter ofta är mer bekymrade och i behov av en lärare som leder. Det går även att gruppera efter dessa nivåer (Stensmo, 2008). Enligt Giota (2002) är det dock inte positivt för elevernas motivation att dela in klassen i nivågrupperingar, såvida inte läraren har ett gott syfte som denne kan förtydliga för eleverna. Stensmo (2008) skriver att det även är viktigt med återkopplingar och tid för att bekräfta eleverna i deras arbete. Giota (2002) skriver att motivationen hos eleverna till stor del beror på vilken typ av feedback och återkoppling som ges kring deras kunskapsutveckling. Hon hävdar att återkopplingen sätter fart på elevernas lärande, framförallt om det sker utifrån elevernas nivå, där eleverna ses som viktiga medresenärer och att deras livsvärld och erfarenheter tillvaratas av lärarna. Stensmo (2008) anser att för att kunna skapa ett gott klimat så måste det finnas goda lärare, som är förebilder och visar ett engagemang som skapar positiva förhållningssätt till lärande och varandra. Eleverna måste utmanas i sitt kunskapsutvecklande. Lärarna måste även vara närvarande, såväl i klassrummet som i konfliktsituationer.

2.6 Hinder för elevers motivation

Som lärare måste man ta hänsyn till varje elevs livsvärld. Ett hinder i elevernas motivation är att de inte ses som den enskilda individ de är, utan som elever.

Tillvägagångssättet vid bedömning har en stor påverkan i hur elevernas motivation kommer att utvecklas (Giota, 2002). Lindström (2005) menar att det inte är den summativa bedömningen som är till nytta, utan snarare den formativa bedömningen. Där eleverna bedöms för att utvecklas i sitt lärande och sker i samspel med läraren. OECD (Understanding the brain, 2002) visar att det finns fler anledningar till ett bristfälligt lärande, bland annat dålig tro på sig själv och sina förmågor, ingen lust att lära eller att det ligger på en nivå som överstiger elevens kunskapsnivå. Enligt Gärdenfors (2010) är det elevernas självförtroende och bristfälliga lust till att lära som skolan först och främst måste fokusera på.

Utbildningen har fokuserat allt för mycket på kognitiva styrkor, som att lära sig skriva, läsa och räkna. Forskning har dock enligt författaren visat att för att uppnå lärande krävs det att utbildningen fokuserar mer på eleverna och deras motivation. Skolan bör ändå utgå från människan om vi vill stärka elevernas utveckling (Gärdenfors, 2010).

3. Metod

3.1 Forskningsstrategi

Vi har valt att använda oss av en kvalitativ forskningsansats. Vi valde denna metod då vi inte finner statistik eller siffror som relevant i vår forskning, vilket en kvantitativ forskning är baserad på (Bjørndal, 2005). Genom att arbeta med en kvalitativ forskning så kan resultatet ge oss en djupare förståelse och skildra verkligheten inom vårt valda ämne (Denscombe, 2009).

En kvalitativ forskning innebär datainsamling på olika sätt i form av intervjuer, observationer, fältstudier samt dokumentation (Denscombe, 2009). Med dessa metoder blir mötet med informanterna mer personliga med direkt möjlighet till följdfrågor och återkoppling.

3.2 Datainsamlingsmetoder

Vi har använt oss av observationer för att få en inblick i hur motivation utspelar sig i klassrumspraktiken. Hur lärare arbetar för att motivera eleverna. Vi har använt oss av Björk & Johansson (1996) metod, dubbellog under observationerna. Med dubbelloggsverktyget har vi haft möjlighet att analysera, återblicka samt utvärdera observationerna. (Se bilaga 1). Genom observation ges undersökningen en stabil grund (Stukát 2005).

Som ett komplement till observationerna har vi valt att använda oss av semistrukturerade intervjuer med fyra lärare i årskurs 1-3 för att få ta del av deras arbete för att motivera elever att lära. Under intervjuerna har vi gjort bandinspelningar och antecknat för att komplettera iakttagelser som inte framgick på band. (Denscombe, 2009) (Se bilaga 2). En semistrukturerad intervju innebär att den intervjuade får möjlighet att svara fritt och utveckla sina svar. Frågorna i en semistrukturerad intervju är till viss del styrda men ordningsföljden och svarsutrymmet lämnas öppet till den intervjuades svar och reaktioner (Denscombe, 2009).

3.3 Urval

Vi har valt att utföra våra studier på två skolor i Stockholms län. De årskurser vi har valt att inrikta oss på är årskurs 1-3. Vi har inte gjort ett specifikt urval av lärare då vi anser att den problematik vi valt att studera finns tillgängligt för observation i alla verksamma lärares arbetssätt.

3.4 Databearbetning och analysmetod

Efter vi hade genomfört våra observationer och intervjuer började vi sammanställa och transkribera dessa. Alla deltagande tilldelades fiktiva namn, då vi ansåg att sammanställningen blev tydligare genom att använda oss av namn. Vi började sedan analysera den empiri som vi fått fram. Vi letade efter mönster och försökte kategorisera dessa i fyra huvudområden: a) motivation synonymt med belöning, b) analys av loggbokens funktion, c) individanpassning och elevinflytande och slutligen d) motivation som helhetstänkande eller via artefakter.

Vi har i bearbetningen och analysen av vårt resultat använt oss av de fyra principerna som Denscombe (2009) lyfter. Han skriver att den första principen handlar om att

förankra sitt resultat med den data som samlats in. Den andra principen handlar om att förtydliga och skriva ut sina data, så att sammanställningen blir så rättvis som möjligt. Den tredje principen betonar vikten av att inte lägga in egna irrelevanta värderingar i resultatet och analysen. Den sista och fjärde principen lyfter vikten av en rörlig arbetsprocess, där man zoomar in och ut ur sitt material för att skapa tydlighet.

3.5 Etiska ställningstaganden

De fyra forskningsetiska principerna, framtaget av Vetenskapsrådet (2011) är något som vi har tagit hänsyn till. De fyra forskningsetiska principerna består av:

3.5.1 Informationskravet

Vi har skickat ut ett missivbrev till vårdnadshavare och elever där vi presenterar oss, vårt arbete, att vi kommer genomföra observationer samt syftet med detta. (Se bilaga 3).

3.5.2 Samtyckeskravet

I vårt missivbrev uttryckte vi tydligt att deltagandet var frivilligt samt att de har rättigheter till att avstå när de vill genom kontakt med oss eller deras ansvariga lärare. De får även information att de har rätt att avbryta sitt deltagande när som helst under observationerna.

3.5.3 Konfidentialitetskravet

Missivbrevet informerade även om alla deltagandes rätt till anonymitet. Fiktiva namn och avslöjande information om skola eller elev kommer inte heller att framkomma.

3.5.4 Nyttjandekravet

De har även fått information om att det insamlade materialet enbart har behandlats i syfte till denna forskning.

4. Resultatpresentation

Här presenterar vi vårt resultat utifrån de 12 olika observationer samt de 4 intervjuer som genomfördes under tidsperioden 4 mars – 28 mars 2013. Vi har valt att fokusera på hur lärarna motiverar eleverna samt hur det påverkar undervisningen

4.1 Anna lärare i årskurs 2

Klassrummet pryds av elevelster och blommor. Bänkarna står i tre rader efter varandra. Platserna har eleverna valt själva.

Det börjar närma sig slutet av en lektion. I klassrummet arbetar eleverna med olika saker, lite beroende av hur långt de har kommit i sina olika arbetsböcker. De elever som har nått målet/stoppssidan får arbeta med vad de vill. I ett hörn sitter två elever och spelar ett matematikspel och vid en bänk sitter en elev och läser sin bänkbok.

Några elever är väldigt självständiga och verkar veta vad de ska och behöver arbeta med, medan vissa ständigt går till sin låda för att se vad de kan arbeta med. De ber ofta läraren om råd eller hjälp att plocka fram något som de kan arbeta med. Läraren möter eleverna genom att gemensamt titta igenom lådorna för att se vad de kan och behöver träna på eller arbeta mer med. Vissa uttrycker starkt med sitt kroppsspråk att de inte orkar mer efter nästan en timmes arbete med matematik.

Vissa av eleverna har trots flera olika arbetsalternativ väldigt svårt att hitta fokus, de går runt i klassrummet pratar med kamrater, vässar pennor och så vidare. Hanna frågar läraren om hon kan arbeta med Lisa som befinner sig på samma ställe i matematikboken. Läraren säger att det kanske passar bättre vid ett annat tillfälle. Hanna går då tillbaka till sin bänk och uttrycker olust. Hon gör klart den sidan hon måste för att vara i ”kapp”. Det syns tydligt att hon uppfattar det som kämpigt. Hon frågar sedan läraren om hon inte kan få arbeta med något annat. Hon uttrycker ett starkt önskemål att få arbeta med Ipad nu när hon är klar. Läraren visar att hon är nöjd med Lisas insats och att hon därför kan få arbeta lite med Ipad:en innan rasten.

4.1.1 Intervju med Anna

I intervjun med Anna säger hon att motivation för henne är att: ”[...] *ALLA ska känna wow*”. Hon förklarar vidare att motiverade elever ska känna en strävan mot att fortsätta sitt arbete med lust och engagemang att få ta reda på mer.

För att motivera sina elever säger Anna att det gäller att hitta något som eleverna är intresserade av. Skapa lockande ingångar och individanpassa i största mån.

”Om det nu är Messi i Argentina, så kan man nästan få in Messi även i matematiken om det bara vill sig, så kan man förhoppningsvis få dem med sig.”

Den strategin Anna säger sig använda är att se till sina elevers olika behov och intressen för att motivera dem. Hon berättar att hon gör en medveten avläsning av eleverna för att tillgodose deras enskilda behov.

”Fast ibland tror jag att det mest, alltså det är en scanning som man gör av eleverna som man har, vilka är intresserade av det här, vem måste jag göra så här med, vem ska jag låta vara en stund, vem måste jag snabba på lite, alltså man gör någon lite scanning över vad som krävs för de olika barnen.”

Anna säger att hon i sitt motivationsarbete ibland använder olika hjälpmedel som Ipad, Smartboard eller en spännande saga. Hon betonar återigen hur viktigt det är att använda en rolig ingång för att fånga elevernas intresse.

4.2 Malin, lärare i årskurs 3

Klassrummet är ljust. Bänkarna står antingen i par eller i grupp om tre till fyra bänkar. Kön fördelningen är överlag jämn. Elevalster är uppsatta överallt på väggarna.

Lektionen börjar med en film. Efter filmen började eleverna att diskutera det som de sett på filmen. Läraren lät diskussionen pågå ända till rast. Lektionen fortsatte efter rasten med att eleverna talade om filmen och att de lekt att de var med i en film ute på rasten. Läraren sa då till eleverna att de kan fortsätta med det på nästa rast för att nu skulle de börja skriva ned det som de såg i filmen. Läraren ger instruktioner för hur de ska gå till väga. De ska även fylla i sina loggböcker samt se till att det är arbetsro i klassrummet. Eleverna har en särskild bok (loggbok) där de skriver in vad de ska arbeta med samt vilket mål ur Lgr11 som de ska uppnå. När eleverna är färdiga med ett mål eller ett arbete så får de bocka av målet de uppnått samt arbetet de gjort.

”Nu har ni ju fått se en film, då orkar ni jobba ett tag till”

”Måste jag fylla i loggboken, de är så tråkigt. Jag har ändå inte uppfyllt nått idag.”

Några av eleverna lämnar sin bänkplats men blir snabbt tillsagd av läraren. Läraren sitter framme vid katedern och när eleverna behöver hjälp eller är klara så får de gå fram och visa vad de behöver hjälp med eller visa upp det som är färdigt. Läraren har en direktdialog med de elever som sitter långt fram medan de elever som sitter långt bak måste gå till läraren för att få uppmärksamhet.

Elever som är klara sitter och fyller i sin loggbok. De skyndar fort till läraren för att få nya mål att klistra in så de kan uppfylla även dem. Eleverna som har klarat av ett mål visar ett förnöjsamt ansiktsuttryck. Läraren kontrollerar att de har uppnått målet de själva påstått att de ha uppnått. Några elever får jobba vidare med målet trots de själva sagt att de uppfyllt målet.

4.2.1 Intervju med Malin

Malin säger att motivation för henne är ett individanpassat belöningsssystem. Hon framhåller att bedömning är omotiverande och säger att hon redan vid första mötet med eleverna inte visar för dem när de blir bedömda. Hon säger sig motivera eleverna genom loggboken, där eleverna sätter upp individuella mål. Malin säger att eleverna själva får bestämma när målen är uppfyllda, men att hon stöttar dem på vägen. Den belöning hon anser sig ge eleverna är att föra dem vidare i sin utveckling.

”De blir så stolta när de klarar av ett mål.”

Motivation för Malin genomsyrar allt inom skolverksamheten och hon ser det som en självklarhet.

”Men det ska inte ta tid utan vara en naturlig del. Det är min tanke.”

Malin säger att hon har en rutin i sitt motivationsarbete. Rutinen innefattar att eleverna själva får sätta upp mål och utvärdera dem i loggboken. Malin säger även att detta är en bra rutin för henne då hon får en översikt över elevernas utveckling.

”Som rutin är detta effektivt, de tar inte onödig tid och de som ska göras görs. Är jag osäker på något så kan jag lätt kolla upp i elevens bok.”

4.3 Emma, lärare i årskurs 2

Klassrummet är avskalat, inga elevelster uppsatta, inga blommor, inget att titta på bortsett från vita gardiner och skolbänkar. Bänkarna står i par bakom varandra. Paren är oftast en pojke och en flicka. De elever som sitter långt bak är självgående medan de elever som behöver tydliga instruktioner och stimulans sitter längst fram.

Lektionen inleds med att läraren säger åt eleverna att sitta ner och invänta instruktioner. Eleverna i klassen vill dock dricka vatten innan de sätter sig, men läraren påpekar att det inte är relevant och att de bör göra det på rasten. När eleverna sätter sig ner så tar det en stund innan det blir tyst. När läraren börjar instruera dem så börjar några av eleverna att viska och läraren tillrättavisar dem och avbryter sin genomgång. Efter genomgången börjar några av eleverna att arbeta med det som läraren har instruerat om. Några elever frågar vad de ska göra och några förstår inte alls vad de ska göra. De sitter ner vid sina bänkar till en början men efter ett tag blir det spring mellan bänkarna. Läraren tillrättavisar åter igen och ber dem att ta hänsyn till den arbetsro som bör finnas i klassrummet.

”Det ska vara arbetsro herrni”

”Om ni inte lär er att lyssna blir det svårt att hänga med”

”Ni måste se till att hinna med, annars klarar ni aldrig av målen”

Läraren avbryter mitt i lektionen och vill att alla ska uppmärksamma det som läraren har att säga. Några av eleverna tittar på läraren medan andra fortsätter att arbeta med det som de höll på med samtidigt som några gör något helt annat. Läraren försöker åter igen att uppmäna de elever som inte har fokus på tavlan. De elever som läraren tilltalade tittar på läraren och tavlan ett kort tag, därefter återgår de till det som de gjorde innan.

När lektionen ska avslutas, springer eleverna runt i klassrummet och försöker att skynda ut. Det är redan många av eleverna som sprungit ut och inte plockat undan efter sig. Läraren tillrättavisar återigen de elever som inte gör som läraren vill att de ska göra och får gå och göra om och göra rätt.

”Det är snart rast”

4.3.1 Intervju med Emma

Emma säger att motivation för henne är individuellt. Hon förklarar vidare att motivation ska vara belönande.

För att motivera sina elever säger Emma att det gäller att belöna eleverna med stärkande ord samt att bekräfta elevernas insatser. Hon betonar även att det är viktigt att eleverna är med i hela lärprocessen, från planering till utvärdering.

”För eleverna är det stärkande att vara ett centralt innehåll och så gör jag.”

Den medvetna tanken som Emma anser sig använda i sitt motivationsarbete är att göra alla elever delaktiga i sin process.

Emma säger att hon har arbetat med motivation länge och anser sig själv ha hittat ett sätt som motiverar eleverna. Hon säger vidare att hon i ett motivationsarbete använder en viss sorts struktur. Hon framhåller även att alla elever är olika och behöver olika stimulans och att hennes elever blir motiverade individuellt.

”Så självklart elevenpassar jag men till det stora hela så anser jag att en struktur i ett motivationsarbete krävs.”

4.4 Ewa, lärare i årskurs 3

I klassrummet finns det en läshörna, en soffgrupp och bänkarna står i grupp om fyra bänkar. Det finns blommor i varje fönster och även på de skåp som finns. På väggarna hänger det konstverk som eleverna gjort själva men även fotografier på närmiljön, resor som eleverna varit på eller på eleverna och läraren.

Lektionen inleds med en historia om en familj som levde på järnåldern, eleverna lyssnar och får inflika med kommentarer i berättelsen medan den pågår. Läraren låter eleverna själva komma med synpunkter och funderingar. Efter historien frågar läraren om de själva vill berätta hur de tror att deras familj hade levt på järnåldern samt hur de skulle se ut. De elever som inte ville det frågade om de fick göra något annat. Läraren svarade då att de kunde få hitta på en annan historia om järnåldern, till exempel hur kungen eller Zlatan Ibrahimovic skulle ha haft det. Läraren poängterar även att de ska titta i sin loggbok så att de ser vilket mål de ska inrikta sig mot samt om de känner att de är färdiga med ett mål. Några av barnen ger ifrån sig olika läten när de inser att ett mål kan kopplas till det som de gör.

Några elever tar en fruktpaus, en annan elev vattnar blommorna men eleverna återgår till sitt historieskrivande efter ett kort tag. Läraren anmärker inte särskilt på att några av eleverna frångår sitt skapande utan låter dem själva bestämma hur de vill förhålla sig till lektionen. När några elever börjar skrika och flamsa så frågar läraren om de vill ta rast eller om de vill läsa en stund. Några går ut för att ta en bensträckare medan några sätter sig ner på golvet och stretchar. Stretchningen bildar en kedjereaktion och tillslut sitter alla på golvet och gymnastiserar. Läraren frågar om eleverna tror att de stretchade på järnåldern och hur de i så fall gjorde. Lektionen avslutas med att de skriver i sina loggböcker där de själva väljer om de har uppfyllt ett mål eller inte.

Läraren går runt i klassrummet och stämmer av med alla elever innan lektionen är slut. Läraren ser till att alla har påbörjat sina historier. Läraren visar under lektionens gång olika sätt att skriva en historia och skriver upp olika stödmallar som eleverna kan använda sig av i sin skapandeprocess.

4.4.1 Intervju med Ewa

Ewa säger att motivation för henne är ett svårdefinierat begrepp. Hon säger dock att hon vet vad det innebär för henne. Det innebär en positiv drivkraft mot ett mål, men att vägen dit kan vara olika för alla.

Ewa framhåller att det är svårt att motivera alla. Hon berättar vidare att det är av vikt att vara engagerad i deras värld och att individanpassa undervisningen. Att motivera i praktiken är svårare än att *tänka* hur man vill motivera sina elever, säger Ewa.

”Ja tänker nog mer på hur jag vill motivera eleverna än vad jag gör.”

I motivationsarbetet anser Ewa att hon har en medveten tanke med allt hon gör, även om det inte alltid blir som hon har tänkt sig. Den medvetna tanken hon säger sig ha är att se till så alla elever ska uppnå målen samt att deras måluppfyllelse ska ske lustfyllt.

För att skapa ett klassrum som genomsyras av motivation säger hon att det är viktigt att hålla sig väl uppdaterad inom olika medier, tekniker och läromedel.

”Jag ser till att vara väl uppdaterad på läromedelsfronten. Att uppdatera mig på olika medier så eleverna får möta och erfara nya utmaningar.”

5. Resultatanalys och Diskussion

5.1 Metoddiskussion

Vi anser att vårt val att göra en kvalitativ studie passade det fenomen vi valt att studera. Vi valde från början att genomföra observationer samt intervjuer. Intervjuerna kunde på så sätt fungera som ett komplement till det vi sett i våra observationer. Detta är även något som Denscombe (2009) skriver om, då han belyser vikten av att använda sig av metodkombinationer för att få fram en bredare empiri. I observationerna ville vi få fram vad motivation var utifrån ett elevperspektiv samt hur elever blev motiverade. Syftet med intervjuerna var att ta del av motivationsarbetet utifrån ett lärarperspektiv. Vi märkte dock redan tidigt i processen att detta blev ett problem. När vi hade genomfört våra datainsamlingar och skulle sammanställa observationerna upptäckte vi att det var svårt att få grepp om vad motivation innebar för eleverna. Vi valde därför att ändra våra frågeställningar och fokusera på motivationsarbetet utifrån ett lärarperspektiv. Vi kunde fortfarande använda oss utav det material som vi fick fram från de genomförda observationerna då det speglade lärarnas motivationsarbete. Valet av att använda oss av intervjuer är vi tillfreds med, då det gav oss en tydlig insyn i lärarnas tankar kring motivation och motivationsarbetet. Fördelen med att använda oss av intervjuer var att det gav oss en personlig kontakt samt möjlighet att ställa följdfrågor.

5.2 Resultatanalys

Här kommer vi att analysera resultatet som vi har fått utifrån de intervjuer samt de observationer som vi har genomfört. Vi har utifrån vårt resultat knutit an till tidigare forskning samt hittat teman i de kontexter som vi har studerat. Vi har undersökt hur begreppet motivation visar sig i praktiken och funnit ett antal olika kategorier.

5.2.1 Motivation synonymt med belöning

Klassrummen som vi har studerat visar tydliga spår av att lärare både i intervjuerna samt i observationerna använder sig av belöningar på ett eller annat sätt. Utifrån observationerna i denna studie uppfattar vi dock ett negativt förhållningssätt till motivation, eftersom några av lärarna belönar eleverna med exempelvis Ipad och filmer istället för att motivera dem mot ett mål. I intervjun med Anna säger hon att hon låter eleverna arbeta med Ipad som ett hjälpmedel för att öka deras motivation. I observationerna visar det sig att Anna inte alltid ser Ipad:en som ett hjälpmedel för eleverna utan använder den som en belöning då eleverna är klara med en uppgift och att hon (Anna) är nöjd med deras arbetsinsats. Men om det är motiverande för eleverna framgår inte. Jansson m.fl. (1997) och Hugo (2011) menar att lärare i ett motivationsarbete bör arbeta med elever mot ett mål, inte mot en belöning.

Den klassrumskontext som vi studerade i Ewas klassrum var skild från de andra. Den belöning Ewa använde sig av var att individanpassa och låta elevernas egna intressen spegla innehållet. Malin å andra sidan använder motivation synonymt med belöning. Hon anser att eleverna efter en filmvisning borde vara motiverade eftersom de fått göra något annat än att bara "jobba". I intervjun med Malin framgår det att hon ser motivation som ett belöningssystem. Även Emma uttrycker i intervjun att hon ser motivation som en belöning. Stensmo (2008) benämner belöning som yttre motivation, då belöning ges för att föra eleverna mot ett visst mål. Gärdenfors (2010) menar att lärare som använder sig av ett belöningssystem för att motivera ofta

motverkar elevernas inre motivation, med andra ord deras egen drivkraft, genom att ge dem yttre belöningar.

Belöning, enligt Malin, är när hon ger eleverna nya mål att sträva mot. I intervjun sa Malin att hon ger eleverna belöning i form av att föra dem vidare mot nya mål, men att de själva får avgöra när målet är uppfyllt. Under observationen upptäckte vi att de elever som inte uppnår målen får göra om och göra rätt. Vi såg att Malin bad de elever som enligt henne inte hade uppnått målen att gå tillbaka till sin bänk och fortsätta att arbeta tills målet var uppnått. Enligt denna klassrumspraktik kunde vi se att elever som inte uppnår målen inte blir belönade med till exempel en Ipad, eller får nya mål att uppnå då de inte alls får bestämma själva utan måste göra om tills läraren blir nöjd.

5.2.2 Analys av loggbokens funktion

I några av observationerna framkommer att loggböcker används som en typ av motivation. Eleverna får själva fylla i mål samt se till att målen uppfylls. När de är klara med ett mål bockar de av och går vidare. Lärarna som arbetar med loggbok anser att eleverna blir motiverade, men genom observation av Malins klassrumspraktik ser det ut som om eleverna fyller i loggboken bara för att de måste. Några av Malins elever uttrycker att de inte har uppfyllt något och vill därför inte skriva något i loggboken. Läraren i observationen säger att de måste skriva i den. Vi kan förstå loggboken som ett sätt att tydliggöra mål och måluppfyllelse för eleverna, men det som inte framkommer i observationerna är om eleverna blir motiverade av loggboken.

Loggboken används här inte bara som ett hjälpmedel utan också ett material för bedömning. Malin berättar att loggboken är ett bedömningsmaterial för henne. Det gör även Emma. De framhåller att motivation är att synliggöra elevens arbetsprocess för dem själva och att de blir motiverade av att vara delaktiga i den processen. I observation av deras praktik ser vi att loggboken är det enda verktyg de använder sig av för att eleverna ska bli medvetna om sin progression. Gärdenfors (2010) betonar vikten av att eleverna får vara med i processen och tillsammans med läraren utforma mål. Hugo (2011) menar även han att eleverna ska vara delaktiga i processen. Däremot framhåller han att alla blir motiverade på olika sätt och därför bör målen individanpassas så att eleverna har olika vägar mot målet. Att använda sig av delmål, mål som är lätta för eleverna att uppnå menar han vara till elevernas fördel. I observationen av Malins lektion är det en elev som uttrycker att hon inte har uppnått något mål den dagen och hon framstår som omotiverad. Giota (2002) menar att bedömningen av elever har en stor påverkan på deras motivation. Frågan är om loggboken ska förstås som ett motivationsverktyg eller en typ av bedömningsmatris.

I Ewas klassrum är loggboken som ett riktmärke för eleverna. Hon hjälper dem individuellt och ser till att alla är med på vad de ska göra. Vi kan utifrån de observationer vi gjorde uppfatta att eleverna i Ewas klassrum är mer positiva till användandet av loggboken än i de övriga klassrummen. I Ewas klassrum används inte loggboken som en bedömning eller belöning utan mer som en hjälp på vägen.

5.2.3 Individanpassning och elevinflytande

I observationerna framkommer det att lärarna låter eleverna arbeta självständig för att hitta något slags inre motivation, vilket enligt Jenner (2004) innebär att finna

viljan och lusten att söka, uppnå och utforska det som eleverna finner intressant. I Annas klassrum kunde vi se hur eleverna arbetade med olika saker utifrån var de befann sig och ville arbeta med. Det var inte Anna som styrde vad de skulle arbeta med. Hon fanns där som stöd om det var några elever som hade svårt att hitta fokus eller något att arbeta med. I intervjun säger Anna att hon ofta vet och undersöker vilka elever som kan behöva lite stöttning för att komma framåt i processen. Att kunna se till individens förutsättningar och intressen är, i enlighet med Börjesson (2002), Jenner (2004), Hugo (2011), Giota (2006), Dysthe (2003), Dewey (1999), Jansson m.fl. (1997), en viktig del i motivationsarbetet.

Anna säger att hon som lärare ibland måste gå in och motivera eleverna, vilket då kräver en relation och kunskaper kring elevernas intresse och förutsättningar. Anna framhåller i intervjun att den teknik hon använder sig av när hon vill motivera sina elever är att läsa av dem och tillgodose deras behov.

I observationerna framkommer det inte om eleverna är med och påverkar planeringen av undervisningen. Eleverna är, enligt Malin, med och påverkar då de är med i loggboksprocessen, men frågan är om eleverna anser att de är delaktiga. Dewey (1999) anser att elevinflytandet är en viktig del i skolan och att lärare bör se till och synliggöra barns intressevärld. Även Hugo (2011) framhåller att lärare och elever i en gemensam intressevärld kan skapa förtroendefulla relationer. För att elever ska bli delaktiga i sin läroprocess menar Stensmo (2008) att eleverna bör vara med och påverka redan från planeringen.

I Ewas klassrum kunde vi också se hur det var individanpassat. Behövde eleverna ta en fruktstund, röra på sig eller kanske helt enkelt ta en rast för att få tillbaka motivation och fokus var Ewa tillåtande och såg det inte alls som ett problem. I intervjun med Ewa framkom det även att hon försöker skapa en undervisning som är tillåtande för de olikheter som kan förekomma i klassen, så att undervisningen blir individanpassad. Utifrån vad vi såg i klassrummet kunde vi märka att eleverna som hade denna frihet ofta hittade mycket saker att arbeta med samt uttryckte ett intresse och en lust att lära. Ewa uttrycker i intervjun, att hennes avsikt med undervisningen är att skapa lärande på ett lustfyllt sätt. Vi har observerat att Ewas klassrumspraktik skapar motivation, eftersom hon utgår från elevernas eget intresse, vilket är exakt vad Hugo (2011) förordar. Ewas klassrum genomsyras av flexibilitet vilket kan ses som en typ av motivation som utgår från elevernas intressevärld.

5.2.4 Motivation som helhetstänkande eller via artefakter

Vi har utifrån observationerna sett hur Ewas motivationsarbete inte kan urskiljas som en separat del utan integreras i hela undervisningen, medan de övriga lärarna som har blivit presenterade i denna studie, ofta använder sig av olika artefakter, som loggbok, Ipad, Smartboard, film, sagor med mera för att motivera. Malin, Anna och Emma använder hjälpmedel på andra sätt än Ewa. De ger eleverna möjligheter att arbeta med tillexempel Ipad när de är klara med sina arbetsuppgifter. Ewa låter i stället artefakterna integreras i undervisningen och låter eleverna använda dem fritt.

Ewa säger att hon har en medveten tanke bakom att skapa motiverade och lustfyllda lektioner, men att det kanske inte alltid blir som hon tänkt sig. Hon betonar dock att om det inte finns en motiverande atmosfär, där motivationen är ett naturligt inslag, skulle det inte vara någon vidare god undervisning. I Ewas klassrum är motivation en

helhet, den integreras i alla hennes lärandesituationer. Det är det som Stensmo (2008), Jenner (2004) och Gärdenfors (2010) benämner att vara en motivatör. Motivation är inte ett ämne, ett verktyg eller en specifik lektion då man arbetar med motivation. Det sitter i väggarna, i arbetssättet och i Ewas synsätt så att det skapas på ett naturligt sätt. Som motivatör får Ewa eleverna att i interaktion med varandra känna delaktighet och engagemang.

5.3 Resultatdiskussion

Här nedan kommer vi att diskutera resultatet som vi har fått utifrån de intervjuer samt observationer vi har genomfört.

Att kortfattat förklara vad motivation är ger inte en rättvis syn på vad vi vill understryka att motivation är. I vår studie har vi stött på motivation både som en belöning men också som ett inslag i skolverksamheten som kan tolkas som lärarnas viktigaste verktyg. Lärarna som vi har observerat i vår studie har påvisat att motivation inte är något som kan skapas när man knäpper med fingrarna. Motivation är en process som lärare i samverkan med eleverna förhoppningsvis kan uppnå utifrån deras intressevärld. En av frågorna som vi ställde var: Hur formulerar sig lärarna kring begreppet motivation och lust att lära? En av de viktigaste aspekterna i ett motivationsarbete kan vara att just ställa sig frågande till vad motivation är.

De lärare som vi har observerat och intervjuat har påvisat att motivation är lätt att tala om men att det i praktiken inte alltid går att genomföra. De har i sina svar på intervjufrågorna rakt upp och ner berättat hur de anser att de motiverar eleverna. Men med stöd av observationer har vi vid dessa tillfällen sett att lärare inte gör som de säger i intervjuerna. Vi kan i likhet med Hugo (2011) påstå att lärares komplexa tillvaro kan vara hämmande i ett motivationsarbete. Det kan vara så att skolans ekonomi inte tillåter lärare att köpa in eventuella hjälpmedel som eleverna har uttryckt att de är intresserade av.

Men trots eventuella begränsningar och hinder tror vi såsom Hugo (2011) att ett motivationsarbete sker i samspel med eleverna. Det gäller att tillvarata elevers intressen samt vara närvarande i deras livsvärldar. Det leder in oss på vår andra frågeställning, hur motivationsarbetet visar sig i praktiken? Hur kan det komma sig att motivation är så svårt att applicera i praktiken? En hypotes är att lärare inte är tillräckligt delaktiga i sina elevers intressevärld, eller så kan det bero på lärares komplexa yrkesroll, där tid, pengar med mera, är begränsade.

Lärandemiljön bör, såsom Dysthe (2003) framhåller, erbjuda och möjliggöra variation och aktiv medverkan mellan elever och lärare. Vår studie visar att ett motivationsarbete inte bör vara bedömande i form av exempelvis loggböcker, även om användandet av loggböckerna fyller en funktion som en bok som innehåller mål. Mål ska självklart vara synliga för eleverna såsom Hugo (2011) påvisar. Men han framhåller även målens relevans. Att de ska vara tydliga för eleven samt att det ska vara mål som eleven lätt kan uppnå. Ordet motivation, *movere*, (2008) betyder, enligt Stensmo, att röra sig. Hur kan en loggbok föra eleverna framåt? I en motivationsprocess krävs inte bara rörelse mot något utan vägen mot målet ska vara energigivande och upplyftande i sig.

I denna resultatdiskussion vill vi slutligen betona att motivation inte är något man kan ta på utan det är en sorts stimulans som är svår att uppnå. I de observationer vi

genomförde fann vi den stimulansen ett fåtal gånger. Elever som känner sig motiverade visar det med hela kroppen. Jenner (2004) anser att människan är njutnings- och intressesökande. Eleverna som var motiverade i vår studie visade just det; att de ville söka mer kunskap samt att de njöt av att vara delaktiga i varandras intressevärldar, där även läraren var delaktig. Att motivera är inte enkelt men en önskan är att motivation borde genomsyra all undervisning och integreras utifrån det som upplevs i samspelet mellan lärare och elever samt mellan elev och elev.

Motivation kan vara en del av något eller allt. Utifrån det vi har sett i vår studie ställer vi oss tveksamma till att det finns några specifika riktlinjer till hur man motiverar på bästa sätt. Vi har inte kommit fram till hur man som lärare motiverar eleverna; vi har inget facit eller recept på hur man ska motivera.

Trots allt känner vi att motivation är något som vi måste sträva efter att skapa ute i verksamheten med våra blivande elever. Vår modesta slutsats, även om motivation är ett diffust begrepp, är att motivation är en samspelande drivkraft som ökar om det personliga intresset tillvaratas.

5.4 Nya forskningsfrågor

Under studiens gång har vi stött på massor av nya intressanta frågor som vi skulle vilja ha besvarade. Några utav dessa är:

1. Hur uttrycker elever att de blir motiverade?
2. Hur kan lärare bli mer delaktiga i elevers intressevärld för att främja motivationsarbetet?

5.5 Pedagogisk relevans

Vi anser att motivation är ett relevant område att studera, då det är något som är aktuellt såväl i våra styrdokument som i lärares planeringar och syfte med undervisningen. Frågan vi har ställt oss är dock varför motivation som borde genomsyra alla skolor och all undervisning ofta hamnar i skymundan. Det borde uttryckas tydligare i våra styrdokument och vi anser även att detta är något vi hade velat få kunskap kring under vår studietid på lärarprogrammet. Det skrivs och talas mycket om att man som lärare ska motivera sina elever, men hur och vad man ska tänka på i ett motivationsarbete framkommer alldeles för sällan.

Referenslista

Björk, M & Johansson, M. (1996). Dubbellogg – ett redskap för reflektion och lärande. I B. Lendahls och U. Runesson (Red.) *Vägar till lärares lärande*. (s. 52-62). Lund: Studentlitteratur.

Bjørndal, C.R.P. (2005). *Det värderande ögat. Observation, utvärdering och utveckling i undervisning och handledning*. Stockholm: Liber.

Börjesson, B. (2000) Om lusten och viljan att lära – några reflektioner. I SOU 2000:19. *Från dubbla spår till Elevhälsa – i en skola som främjar lust att lära, hälsa och utveckling*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Denscombe, M. (2009). *Forskningshandboken - för småskaliga projekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.

Dewey, J. (1999). *Demokrati och utbildning*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos.

Dysthe, O. (red.) (2003). *Dialog, samspel och lärande*. Lund: Studentlitteratur.

Giota, J. (2002). *Skoleffekter på elevers motivation och utveckling*. Hämtad: <http://www.ped.gu.se/pedfo/pdf-filer/giota.pdf>

Giota, J. (2006). *Självbedöma, bedöma eller döma? – om elevers motivation, kompetens och prestationer i skolan*. Hämtad: <http://www.ped.gu.se/pedfo/pdf-filer/giota2.pdf>

Gärdenfors, P. (2010). *Lusten att förstå – om lärande på människans villkor*. Stockholm: Natur & Kultur.

Hugo, M. (2011). *Från motstånd till framgång – att motivera när ingen motivation finns*. Stockholm: Liber.

Jansson, T, Jansson, M-L & Wågman, G. (1997). *Hur får man människor att växa – en handbok för lärare och föräldrar om hur barns och ungdomars personliga utveckling kan stärkas*. Stockholm: Kommentus förlag

Jenner, H. (2004). *Motivation och motivationsarbete i skola och behandling*. Hämtad: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=1839>

Lendahls, B. & Runesson, U. (red). (1996). *Vägar till lärares lärande*. Lund: Studentlitteratur.

Lindberg, V & Lindström, L. (red.) (2005). *Pedagogisk Bedömning - att dokumentera, bedöma och utveckla kunskap*. Stockholm: Stockholms universitets förlag.

Lindström, L. (2005). Pedagogisk bedömning. I Lindberg, V & Lindström, L. (red.) *Pedagogisk Bedömning - att dokumentera, bedöma och utveckla kunskap*. Stockholm: Stockholms universitets förlag.

Nordgren, K. & Odenstad, C. (2012). Prov och provfrågor. I K, Nordgren, C, Odenstad och J, Samuelsson. (red). *Betyg i teori och praktik*. Lund: Gleerups.

Nordgren, K., Odenstad, C. & Samuelsson, J. (red.) (2012). *Betyg i teori och praktik: ämnesdidaktiska perspektiv på bedömning i grundskola och gymnasium*. Malmö: Gleerup

OECD (2002). *Understanding the brain*. Tillgänglig;
<http://www.oecd.org/edu/ceri/31706603.pdf>

Skolverket (2003). *Självkänslan och skolans vardag. En enkätstudie av elevers och lärares attityder till information och kommunikation, lusten att lära, tid för lärande*. Stockholm: Skolverket.

SOU 2000:19. *Från dubbla spår till Elevhälsa – i en skola som främjar lust att lära, hälsa och utveckling*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Stensmo, C. (2008). *Ledarskap i klassrummet*. Lund: Studentlitteratur.

Stukát, S. (2011). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Utbildningsdepartementet. (2010). *Läroplanen förgrundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet Lgr11*. Stockholm: Skolverket.

Vetenskapsrådet (2011). *God forskningssed*. Vetenskapsrådets rapportserie 2011:01. Stockholm.
<http://www.vr.se/download/18.3a36c20d133af0c12958000491/1321864357049/God+forsknings+sed+2011.1.pdf>

Bilaga 1 - Dubbellogg

Iakttagelser	Reflektioner

Bilaga 2 - Intervjufrågor

- Vad innebär motivation för dig?
- Hur gör DU för att motivera eleverna?
- Har du någon medveten tanke med hur du motiverar dina elever?
- Använder du dig av några rutiner eller hjälpmedel som fungerar för att öka motivation bland eleverna?

Bilaga 3 – Missivbrev



Förfrågan om tillstånd för att ert barn kan delta i en observation inom ramen för ett examensarbete vid lärarutbildningen vid Mälardalens Högskola.

Vi är två studenter som utbildar oss till lärare vid Mälardalens Högskola. Vi håller nu på att skriva vårt examensarbete inom området pedagogik. Examensarbetets syfte är att studera elevers motivation och lust att lära.

För att kunna besvara våra frågeställningar, behöver vi samla in material genom observationer i klassrummet och undervisningsmiljön.

Observationerna i ert barns klass kommer att genomföras under vecka 10-13, 2013.

Vi förhåller oss om de forskningsetiska principerna vilket innebär att elever som inte vill delta har rätt att avstå när som helst under processen. Deltagandet är helt frivilligt. Alla elever garanteras anonymitet, inga riktiga namn kommer att framgå eller annan information som kan kopplas till eleven.

Om ni av någon anledning inte vill att ert barn ska observeras, ber vi er kontakta klasslärare eller lärarstudenterna Annika Styhr och Therese Lindbom.

Har ni ytterligare frågor ber vi er kontakta oss på nedanstående mejladresser

Med vänliga hälsningar

Annika Styhr & Therese Lindbom *****@student.mdh.se

Handledare: Gunilla Granath, universitetslektor i pedagogik; 016-15 32 68,
gunilla.granath@mdh.se

Kursansvarig lärare: Lovisa Bergdahl; 016-15 36 68, lovisa.bergdahl@mdh.se

Bilaga 4 - Arbetsfördelning

Vi har delat upp arbetet så jämlikt och arbetat tillsammans så mycket som möjligt under processens gång.

Under första delen (teorier och tidigare forskning) delade vi på att läsa litteratur och artiklar för att hitta relevant forskning till vår studie. Vi satte oss sedan tillsammans för att sammanställa våra upptäckter.

När vi samlade in data, valde vi att dela på oss. Vi genomförde två observationer och två intervjuer var. Under sammanställningen av vårt insamlade empiri satt vi tillsammans, för att ta del av varandras resultat.

Vi letade gemensamt efter mönster i våra sammaställingar och resultat för att hitta "fynd" som vi kunde analysera och diskutera i den avslutande delen.

Vi har i snitt suttit tillsammans 3 dagar i veckan och gemensamt skrivit och diskuterat allt ifrån, resultat till formuleringar och utformning.